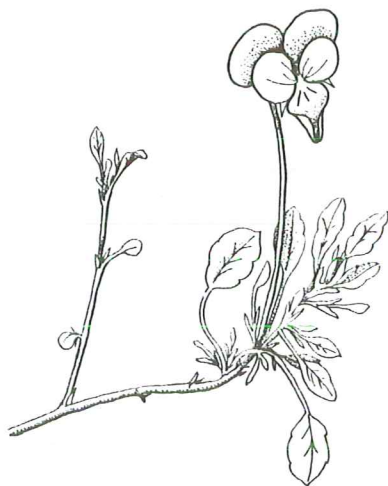

Lunds Botaniska Förening

MEDLEMSBLAD 1987

LUNDS BOTANISKA FÖRENING 1988

Adress: Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund
Postgiro: 8 35 22 - 3

Styrelse

Ordförande: Sven Snogerup, Trumpetaregränd 9, 222 39 Lund; tel, arb: 046-109558, hem: 046-123755

Vice ordförande: Håkan Wittzell, Råbyvägen 15 B:13, 223 57 Lund; tel: 046-116853

Protokollsekreterare: Alf Porenus, Betesvägen 2, 240 10 Dalby; tel: 046-201194

Programsekreterare: Bengt Örneberg, Svaneholmsgatan 12, 217 73 Malmö; tel: 040-915041 & Kjell-Arne Olsson, Lövens väg 38, 291 94 Kristianstad; tel: 044-110972

Kassör: Åke Andersson, Östra Hyllievägen 22, 216 21 Malmö; tel: 040-156307

Övriga ledamöter: Henrik Johansson, Thomas Karlsson, Göran Mattiasson, Leif Sigbo, Håkan Wittzell.

Funktionärer

Sexmästare: Thomas Landström, Råby gård, 225 90 Lund

Redaktör: Mikael Wigforss, adress se nedan

Medlemsregistrator: Åke Andersson, adress se ovan

Arkivarie: Britt Snogerup, Botaniska Museet

Distributör: Sven Snogerup, Botaniska Museet

Revisorer: Lennart Engstrand och Ragnar Ericson

Revisorsuppleanter: Linus Svensson och Bengt Bentzer

LUNDS BOTANISKA FÖRENINGENS MEDLEMSBLAD

Redaktör och ansvarig utgivare: Mikael Wigforss

Manuskript sänds till

Mikael Wigforss, Ö Vallgatan 51:614, 223 61 Lund

Främre omslagsbild: *Viola aethnensis* ssp. *aerhensis*, som sågs under Föreningens lyckade Sicilienexkursion, se sid 8 ff. Denna viol är endemisk för vulkanen Etna. Teckning av Gerd-Marie Lye.

Bakre omslagsbild: *Ophrys fuscac* från Sicilien. Teckning av Gerd-Marie Lye.

Sammandrag av LBF's sammankomster 1987

23 januari: Forskning och naturvård på Stora Alvaret, Öland av Eje Rosén.

Inledningsvis beskrevs klimat och naturförhållanden. Alvaret är utsatt för låg men ändå varierande nederbörd, kraftiga vindar och kärva vinterförhållanden. Generellt är jordlagret tunnt och dräneringen mycket dålig, vilket bl a medför frostfenomen analoga med dem på tundran. Flera utpostarter förekommer, med konnektioner dels till Sydeuropa och Asien, dels till fjälltrakterna. *Allium schoenoprasum* var. *alvarense* och *Festuca rubra* var. *oelandica* är exempel på typiska alvarformer, som bara finns här (alvargräslök, bågsvingel). Typiska växtsamhällen för Alvaret är ängshavre-samhället med *Filipendula vulgaris* och *Orchis mascula* som typiska inslag (brudbröd, sankt Pers nycklar); *Festuca ovina-Helianthemum oelandicum* samhället på vittringsgrus (fårsvingel, ölandssolvända); kärstområden med *Coronilla emerus*, *Cynanchum vincetoxicum* och diverse småormbunkar i sprickorna (gulkronill, tulkört); samt dessutom fuktbiotoper med *Potentilla fruticosa* och *Sesleria caerulea* som dominerande inslag (ölandstok, älvväxing).

Under 1800-talet var Alvaret mer el mindre öppet. Då emigrerade många till USA varvid betet minskade och buskar kom in. Under 1960-talet blev fårskötsel mycket populärt. Fåren höll dels undan enbuskarna med sitt bete, och påverkade dessutom hällområdena med tramp. Idag har de flesta fårbolagen gått i konkurs, och i och med det minskade betet börjar igenväxning av enen åter att bli ett problem. Projektet som föredragshållaren förestår, har som mål att komma underfund med hur man bäst skyddar Alvarets unika miljöer dels från igenväxning, dels från för hårt bete. Det har visat sig att på de tjocka jordlagren där enen trivs, medför upphört bete att enen etablerar sig mycket kraftigt på nya ytor. Däremot tillväxer äldre buskar betydligt långsammare. Undersökningar visade att fröreserven fortfarande var mycket riklig och inplantering av utgångna arter var fullt möjlig på röjda ytor. På tunnare jordar har enen betydligt svårare att etablera sig.

Hur kan man då bäst bevara Alvaret? Markägarna är motståndare till avsättning av reservat eller nationalpark. Istället skulle bidrag till stängseluppsättning kunna göras, mot att markägarna förband sig att hålla bete under t ex en tioårsperiod. Dessutom skulle större enbuskar röjas. Bränning är inte lämpligt på de tunnare jordarna, men vore en bra metod att hålla nere tokbestånden.

20 februari: Växters reaktioner på luftföroreningar av Bengt Nihlgård.

Föredragshållaren leder ett projekt om luftföroreningars påverkan på olika växter, främst gran. Denna påverkan kan indelas i skador på ovanjordiska organ, skador på rotsystemet (inkl ev svampsymbiont), försämrade fruktsättning och groning, samt förändrade konkurrensförhållanden. De skadliga ämnena i luften är främst svaveldioxid, kväveoxider, koldioxid, ammoniak och kolväten (som ger upphov till ozon). Vissa lavar är goda indikatorer på hög halt av svaveldioxid och kväveoxider. Dessa ämnen påverkar även barrens förmåga att sitta kvar på grankvistarna. Hög svaveldioxidhalt medför även frätskador på granbarran, genom nedbrytning av det skyddande vaxskiktet. Ozon-skador kan yttra sig som prickar på bladen hos olika arter (t ex hos nässlor). Prickskador på barr har studerats, och visat sig vara mest påtagliga på exponerade lokaler. Hos asp och bok kan inga synliga skador av ozon observeras. Däremot minskar deras frosthärdighet och bladen gulnar tidigare. De största ozonskadorna finner man i Väst-europa där avgaser från bilar är kraftigast.

Andra skadliga verkningar är förändringar i hormonbalansen och näringsämnes-balansen. Halten av kalium och magnesium i bladen, samt halten av kalcium och magnesium i jorden minskar p g a den sura nederbörden. Däremot blir kvävetillförseln alltför stor. I England har man observerat bokblad som gulnar p g a brist på mangan och järn. Hos skånska bokar vars blad gulnar, är orsaken däremot magnesium-brist. Om kvävetillgången är hög stressas granarna till kraftig tillväxt, varvid barran inte klarar vinterkylan eftersom det råder brist på andra näringsämnen. I Mellaneuropa kalkar man många skogsområden för att tillfälligt häva försuringen.

20 mars: Korn och andra växter på Tibetplatån, västra Kina av Roland von Bothmer.

Föredragshållaren förestår ett projekt att studera släktskapet hos odlade och vilda representanter av släktet *Hordeum* (korn). På denna resa, som arrangerades i samarbete med kineserna, skulle även arter inom det närstående släktet *Leymus* (= *Elymus* auct., dit strandråg hör) eftersökas. Resan startade i Tsinghai-provinsen som ligger på ca 3000 möh, där en tempererad till alpin flora med bl a representanter inom släktena *Pedicularis*, *Delphinium*, *Clematis* och *Leontopodium* kunde beskådas (spiror, riddarsporrar, klematis, edelweiss). Trots att de flesta kollekterna av *Leymus* som man hittade inte gått i frukt, kunde man ändå få hem omogna frukter till Sverige på en vecka och därefter driva upp nya plantor från embryokulturer. Jakar var vanliga och betydelsefulla, dels som rid- och dragdjur, dels för kött- och mjölkproduktion. Mycket vackert utsmyckade tempel tillhörande lamareligionen besöktes också.

Därefter fortsatte resan till nordvästra delen av Chang-tu provinsen. Jättepandan har sin enda vilda förekomst i dessa trakter, och ett "panda nursery", där den första pandaungen fötts i fångenskap besöktes. Av intresse för resan var att sexradigt korn har sina ursprungliga former härifrån. För övrigt odlas bl a ris, te och kinakål. Dessutom förekommer skarvfiske, en speciell fångstmetod där fåglarna är fastbundna i ett snöre om halsen, så att de ej själva sväljer sina byten.

8 - 15 april: Exkursion till Sicilien med Per Lassen som ledare. Se speciell artikel.

24 april: Floran i Stockholms stad med omnejd av Per-Sigurd Lindberg. Föredragshållaren hade inventerat Stockholms stad under åren 1979-83, vilket utmynnat i en lokalflora. För närvarande var han engagerad med inventering av förorterna runt omkring. En vanlig biotop är hållmarker dominerade av *Sedum*-arter. Vissa arter såsom *Plantago major* och *Polygonum amphibium* har förmåga att tränga sig igenom asfalten (groblad, vattenpilört). Södra station var tidigare en mycket fin ruderatlokal, med bl a den luktlösa *Lepidium densiflorum* förekommande (bankrassing), men nu bebyggs området. Röttslam från Reningsverket används ofta av parkförvaltningen i rosenrabatter och gräsmattor, och på dessa gödslade ytor trivs förvildade tomater. Några arter kräver konkurrensfria ytor, däribland svinmålla som växer ymnigt under brotaken. Klippskrevor och murar är också en miljö där konkurrenssvaga arter kan finna en reträtt. *Cystopteris fragilis* och *Gymnocarpium dryopteris* är vanliga här (stenbräken, ekbräken), och även *Asplenium septentrionale* samt dess hybrid med *A. trichomanes* kan förekomma (gaffelbräken, gaffelbräken x svartbräken). Vitgröe är den vanligaste arten i Stockholm, och Strindberg omtalar hur man saltade ett helt torg för att bli av med den. Sälg är det vanligaste trädet och knäckepil förekommer ymnigt längs stränderna. Dess grenar och kvistar bryts lätt av och sprids effektivt med strömmarna. Utöver vitgröen är de vanligaste arterna våtarv, trampört, klubbkorsört, gatkamomill och amerikansk dunört. 1914 fanns 20 lokaler för gatkamomill, som idag är spridd överallt i Stockholm.

22 maj: Regnskog och annan natur på Borneo av Ulf Gärdenfors.

Borneo är världens tredje största ö, och uppdelad på Indonesien i söder samt Malaysia och Brunei i norr. Den inhemska befolkningen (dajakar) är blandad, och dessutom har många kineser invandrat. På marknaden kunde man bl a finna durio (*Durio zibethinus*) en frukt med

obeskrivbar stank och mycket speciell smak, samt jachfrukt (*Artocarpus*). Durio är besläktad med apbrödsträdet (*Adansonia*, fam Bombacaceae).

På låglandet finns *Dipterocarpus*-regnskog med upp till 60 m höga träd. Många trädarter har plankrötter och epifyter är vanliga. Dessa skogar är rika på palmer vilket indikerar att de är mer el mindre ostörda. Rottingpalmen (*Calamus*) som klänger i omgivande vegetation med hjälp av hullingförsedda och pisklika blad, skördas för framställning av korgar m m. Epifytiska orkidéer och Zingiberaceae (ingefärsväxter) är också vanliga. Vävarmyror använder sina larver vilka producerar silke, för att spinna ihop blad till sina bon. Blodiglar är vanliga men sprider inga sjukdomar. Av däggdjur kunde man se näsapa (även kallad holländare av elaka tungor), som endast förekommer på Borneo och Sumatra. Gibbonerna är skickliga atleter men drabbas dock ofta av benbrott. Orangutanger som är släkt med gibbonerna, finns också endast här och är dessutom utrotningshotade. Flera arter av *Nepenthes* (kannväxter), vilka fångar insekter i de kannformigt omvandlade bladspetsarna visades också. Längs kusterna är mangroveträsk vanliga, med ett rikt djurliv bl a representerat av vinkarkrabbor, slamkrypore och dolksvans (ett s k levande fossil). Infödningarna bor i långhus stående på stolpar, och odlingar av ris, maniok samt peppar är vanliga. Huvudjägarna har upphört med sin verksamhet och många hövdingar har blivit omvända till kristendomen. Få personer har kvar sina blåsrör.

Slutligen visades bilder från Mt Kinabalu, SO-Asiens högsta berg på 4100 möh. På 1500 m förekommer skogar med *Quercus*, *Castanea* och *Laurus* som ingående trädarter (ekar, kastanjer, lagerträd). 1500 (!) orkidearter är kända från detta bergsmassiv, och även *Rhododendron* är rikligt företrädda. S k trilobitlarver, hos vilka honorna stannar i utvecklingen och blir könsmogna i larvstadiet visades också. Slutligen diskuterades problemen med de kraftiga skogsavverkningarna

24 maj: Vårexkursion till Hofterup, Saxtorp och V Karaby med John Kraft som ledare. Se speciell artikel.

3-5 juli: Sommarexkursion till Västergötland med Anders Bertilsson som ledare. Se speciell artikel.

6 september: Mållexkursion till Bjärehalvön med Mats Gustavsson som ledare. Se speciell artikel.

18 september: Härjedalens flora av Bengt Danielsson.

Inledningsvis omnämndes tidigare floristiska arbeten över landskapet.

Birger utkom med Härjedalens flora 1908, och Harry Smith beskrev vegetationen i de centralsvenska fjällområdena 1920. På senare tid har föredragshållaren och Örjan Nilsson publicerat inventeringar i SBT. Ett tiotal personer är för närvarande inblandade i landskapsinventeringen.

I NV-hörnet av Härjedalen samt på några andra strölokaler finns kalk. En del diabasgångar förekommer också men för övrigt är berggrunden av fattig typ. Representanter för olika utbredningstyper och biotoper i landskapet genomgicks. Typiska fjällarter med västlig utbredning är *Dryas octopetala*, *Chamorchis alpina*, *Astragalus frigidus* och *Oxytropis lapponica* (fjällsippa, dvärgyxne, isvedel, lappvedel). *Astragalus norvegica* och *A. alpinus* (vippvedel, fjällvedel) ingår också i denna grupp, men de tränger även ner längs vattendragen till lägre områden. *Gymnadenia conopsea* (brudsporre) är också västlig, vilket dock hänger samman med dess förkärlek till kalk. På sydbranter finns bl a *Veronica fruticans*, *Circaea alpina* och *Urtica dioica* var. *glabra* (klippveronika, dvärghäxört, glattnässlå). En annan intressant biotop är fåbodarna med sin rika blomsterprakt. Här kan man finna *Botrychium lunaria*, *B. lanceolatum*, *B. boreale* och ibland även *B. multifidum*, samt *Gentianella campestris* som dock är hotad (låsbräken, topplåsbräken, nordlåsbräken, höstlåsbräken, fältgentiana). På tallhedarna som domineras av renlavar, kan man även finna *Anemone vernalis* och *Salix starkeana* (mosippa, ängsvide). I kalkkällor förekommer *Epilobium alsinifolium* och *Montia fontana* (källdunört, källört), samt *Tomentypnum nitens* och *Sphagnum warnstorffii* (gyllenmossa, purpurvitmossa) vilka bildar vackert gyllenröda mattor. Bland sällsynta representanter i florans nämndes *Potentilla nivea* (lappfingerört) med en lokal, och *Gentiana purpurea* (purpurgentiana) som blev funnen på sin enda svenska lokal intill Fjällnäs i mitten av 70-talet.

16 oktober: Ljugarafton.

Bengt Nilsson inledde med att visa bilder på bl a *Campanula cervicaria*, *Draba alpina*, *D. cacuminum*, *D. oxycarpa*, *Papaver radicatum*, *P. gjaerevöllii*, *Taraxacum dovense*, rikliga bestånd av *Artemisia norvegica*, samt imponerande ex av *Saxifraga cotyledon* (skogsklocka, gulldraba, blockhavsdraba, blekdraba, fjällvallmo, Gjaerevolls vallmo, dovermaskros, norsk malört, fjällbrud); *Androsace elongata* från Härjedalen (åkeriviva); *Lamium maculatum* från Svalöv (rosenplister); *Teucrium botrys* och *Tragopogon porrifolius* x *pratensis* från Gotland (druvgamander, haverrot x ängshaverrot); samt massbestånd av *Corydalis claviculata* från västra Blekinge (klättrande nunneört).

Artur Nilsson fortsatte med bilder av bl a *Allium fistulosum*, *Sorbus rupicola*, *S. subpinnata*, *Polygala serpyllifolia* och *Scilla verna* från Norge (piplök, klippoxel, grenmarsoxel, hedjungfrulin, norsk blåstjärna); samt *Ranunculus cymbalaria* och *Luronium natans* (bohusranunkel, flytsvalting).

Bengt Örneberg hade bilder på bl a *Genista pilosa*, *Lycopodium complanatum* ssp. *chamaecyparissus* och *Leucorchis albida* från Halland (hårginst, cypresslummer, vityxne); *Carex heleonastes*, *Agrostis clavata* och *Glyceria lithuanica* från Hälsingland (myrstarr, köseven, glesgröe); samt *Orchis longicornu*, *O. quadripunctata*, *Ophrys bertolonii*, *O. lunulata*, *Scilla bifolia* och *Hypochaeris glabra* från Sicilien.

Slutligen demonstrerades en del material. Nadja Niordsson hade skickat mycket ekbladslik vildkaprifol; Jonny Svensson demonstrerade *Myriophyllum exalbescens* från Blekinge (kotteslinga); Bengt Nilsson hade förvuxen sommarvicker (dess större släkting fodervicker finns knappast alls i Sverige); och Sven Snogerup uppvisade *Cerastium brachypetalum* och *Crepis tectorum* ssp. *pumilum* från Gotland (raggarv, alvarfibbla), samt diverse pressat material från Grekland.

13 november: Växterna och snötäcket - om snölegevegetation av Sture Wijk.

Föredragshållaren hade studerat vegetationszoneringsen i en snölega på kalkfattig mark i Torneträsk-området. Högst upp på ryggen som är barblåst vintertid växer nordkråkbär, nedanför denna finns dvärgbjörk och därefter vidtar ett bälte med blåbär. Nedanför blåbären växer diverse graminider tillsammans med dvärgvide (*Salix herbacea*), och ytterligare längre ner avtar dessa successivt med dvärgvidet nående längst ner. Profiler hade gjorts för de ingående arterna med avseende på graden av snöavsmältning. Kruståtel (*Deschampsia flexuosa*) hade t ex en bred profil, vilket innebär att den både förekommer en bit upp på ryggarna vilka smälter av tidigt, och nere i svackorna där snön kan ligga kvar fram till maj – juni.

En noggrannare analys av gränsen mellan blåbär och dvärgvide hade också gjorts. Efter en 8-års period låg gränsen kvar på ungefär samma ställe och mycket lite hade hänt. Dessutom var överlappningszonen endast 0.5 m. Det visade sig att skottproduktionen hos dvärgvidet var kraftigast i dess övre gräns, men att det där ej fanns några skott äldre än 10 år. Dessutom var skotten ofta angripna av insekter vilket antyder att de tacklar av. Även om blåbärsbuskarna klipps bort i gränszonen så vandrar dvärgvidet inte in. Det måste sålunda vara andra faktorer än konkurrens som styr deras zoneringsen. Utgrävda rutor av de två arterna flyttades öm, så att blåbärsrutan placerades i dvärgvidebeståndet och

vice versa. Ej heller nu hände något, utan buskarna satt kvar oförändrade i flera år. Möjlig förklaring till detta är att blåbärsbuskarna producerar en podsolliknande jordmån som förmodligen är avgörande för att de ska trivas. Eftersom jorden följde med buskarna vid omflyttningarna, kunde de klara sig även i sin nya miljö. Andra faktorer som kan vara av betydelse är snöns tyngd och rörelse, samt tillgången på vatten.

12 december: Flora och vegetation på Madeira av Mikael Wigforss.

Madeira är en vulkanö som höjer sig 1860 möh. Den var förr helt skogsklädd (Madeira betyder skog på portugisiska), men på 1400-talet brände man av stora delar främst i söder. På nordsidan är nederbörden 2000-3000 mm per år, medan det på sydsidan endast kommer 650 mm per år. I söder dominerar jordbruksmark och stora områden är också planterade med strandtall (*Pinus pinaster*). Man odlar främst bananer, vinrankor (från vilka madeiravinet framställs), majs och batat. På låglandet finner man även xerofytvegetation dominerad av den endemiska *Euphorbia piscatoria* (trädförmad törelväxt). Högre upp vidtar lagerskog som sträcker sig upp till drygt 1200 möh. Denna domineras av *Laurus azorica* och liknande skogar finner man även på Kanarieöarna och Azoreerna. Ovanför lagerskogen vidtar montan buskvegetation bestående av trädljung och madeirablåbär (*Erica arborea*, *Vaccinium padifolium*).

Madeira hyser ca 1200 kärlväxtarter varav 10% är unika för ön. Dessutom förekommer flera Makaronesienendemer. Tre endemiska släkten finns, däribland *Sinapidendron* som är släkt med kål och åkersenap, och *Musshia* (Campanulaceae). *Aeonium glandulosum* och *Ae. glutinosum* är två endemiska suckulenter, besläktade med våra fetknoppar. Utav släktet förekommer en art i Östafrika, medan de övriga är begränsade till NV-Afrika och Makaronesien. Detta tyder på ett tidigare sammanhängande utbredningsområde. Endast fem orkidearter finns på Madeira. Där- emot är ormbunkarna rikligt representerade. På fuktiga lokaler kan man bl a finna *Hymenophyllum tunbrigense*, vars blad endast har ett cellager.

Slutligen omnämndes grannön Porto Santo, som till skillnad från Madeira är betydligt torrare och dessutom nästan trädlös.

Lars Fröberg

Exkursion till Sicilien (Taormina) 8 - 15 april 1987

Detta blir inte någon exakt redogörelse dag för dag, utan några glimtar av vad som fäste sig i mitt eget minne.

Taormina - Castel Mola. De branta sluttningarna är ytterst tätt bebyggda och odlade, men en förbluffande rik vegetation håller sig kvar. På promenaden från staden upp till Castel Mola, som mer eller mindre går inom bebyggelsen, träffade vi den största art-rikedomen på hela resan. Inte bara ogräs och kulturföljeslagare, en del riktigt vackra arter som *Vicia pseudocracca* (*villosa*-gruppen, men kal), *Vicia melanops* ("svartögonvicker"), *Briza maxima*, utan också en hel del arter som hör hemma i "naturligare" vegetation. Hit hör buskar som *Bupleurum fruticosum*, trädljung (*Erica arborea*), *Rhamnus alaternus*, *Euphorbia dendroides*, tagginsten *Calicotome spinosa* och den vackert ljusblåblommiga *Teucrium fruticans*. Bland buskarna slingrade sig två rödblommiga vindor: *Convolvulus althaeoides* och *C. elegantissimus*, den ena med gröna, den andra med silvergrå blad.

Uppre kring själva Castel Mola växte den stora ludna kålen *Brassica incana*, dessutom stora kraftiga plantor av en *Centaurea* i knopp. Kunde det vara Taorminas stolthet, den för staden helt exklusiva lokalendemen *C. tauromenitana*? I klippskrevorna var det gott om ormbunkar: *Anogramma leptophylla*, *Asplenium billotii* och *trichomanes*, *Ceterach officinarum*, *Cheilanthes pteridioides* och *vellea*, *Dryopteris pallida*, *Selaginella denticulata*.

Etna: vi bodde nästan vid dess fot, endast floden Alcantara flyter mellan vulkanen och kalkklippan som Taormina klättrar på; ravinen skär t o m igenom gamla lavaströmmar. Själva berget är en egenartad och imponerande bjässe, som det tar större delen av en dag att köra runt. Det går också att ta sig runt per lokaljärnväg (ringlinje), som servar de nedre, mycket bördiga och tätbefolkade nedre lavasluttningarna. Efter ett utbrott med stort lavaflöde får man vänta ett år eller så tills ytan har svalnat, sen är det bara att lägga väg eller spår ovanpå igen. Odlingarna tar längre tid att komma tillbaka; lavan är lättvittrad men det blir inte god jordmån förrän efter ett par generationer. Det botaniska utbytet på själva Etna blev inte så stort i arter räknat, men sevärt och intressant.

Ovanför Zafferana, i en rik och till synes naturlig kastanjelund (*Castanea* är i själva verket ursprungligen införd på Sicilien!), fanns en uppsjö av olika former av Romeo och Julia (*Dactylorhiza romana*, här bara den röda). Entusiasterna hade väl gärna velat ha extremerna till skilda ting (arter?), men här fanns hundratals exemplar med alla

tänkbara läppformer etc). Det var bara att ge sig, släktet är sånt! Som påbröd fick vi se en storvuxen viol av *canina*-gruppen, som hittills trotsat mina bestämningsförsök. För att göra saken svårare erkänner de italienska flororna inte förekomsten av någon enda art i denna grupp i södra Italien eller på Sicilien.

På högre höjd (900 m och uppåt) blir landskapet av bistrare karaktär, folktomt och bart, eller på äldre lavaflöden med en låg skog av *Genista aetnensis*. Etnaginsten, som vild bara finns på Etna och Sardinien, är nog den mest storvuxna av alla ginstarter, den blir åtminstone 6 m hög och ganska trädlik. På Etna uppträder den som pionjär på lavafält, och är dominerande över stora ytor kring 1000 m höjd. Alltid nästan bladlös och nu i april ännu inte i blom gav den ett gråaktigt intryck.

Ännu högre upp, kring 1500 m, finns tallskog i skyddade lägen som sluppit skövling och lavaflöden i sen tid. Här och där i skogen står enstaka björkar - beskrivna som en endemisk art förstas (*Betula aetnensis*), men nog mycket nära släkt med vår egen vårtbjörk. Inga blad var ännu utslagna, men fjolårshängen satt kvar och avslöjade att hängefjäll och nötter är formade som hos *Betula pendula*. I övre delen av tallskogen finns också några andra lövträd, som bokar (*Fagus sylvatica*). På en vulkanens utsläpp av svavelångor(?) är bokarna här ännu mer fria från lavar än hemma, och stammarna lyste gråvita, som skurade och polerade mot de mörka barmmassorna.

I gläntor och ovanför skogen, särskilt på vulkanisk aska i snölegor utbrer sig stickiga kuddar av *Astragalus siculus* och ibland taggarna klänger den lilla styvmorsviolen *Viola aethnensis* ssp. *aethnensis* med blå eller gula blommor - bägge arterna unika för Etna. På tvåusen meters höjd fick vi lukta på bergets heta andedräkt och känna på ännu varm lava. Högre fanns inte botaniska skäl att gå, fast toppkäglan stiger ytterligare 1400 m.

Fonte Ciane vid Siracusa. Här, i permanent flödande vatten, växer vad lokalpatrioter anser vara inhemsk papyrus (*Cyperus papyrus*), ja rent av en endemisk varietet. Bestånden av papyrus har funnits här i flera hundra år, men att denna tropisk-subtropiska art skulle vara vild på Sicilien är väl tvivelaktigt. Bevisligen är den inplanterad på flera ställen kring medelhavet. Papyrusen var lite tilltufsad efter vintern, de nya stråna var ännu inte uppkomna. Tillsammans med denna exotiska planta, på grundare vatten i vassarnas kant, stod några bekanta hemifrån; sumpväxter har ju ofta en stor utbredning: jättestarr (*Carex riparia*) och blankstarr (*Carex otrubae*).

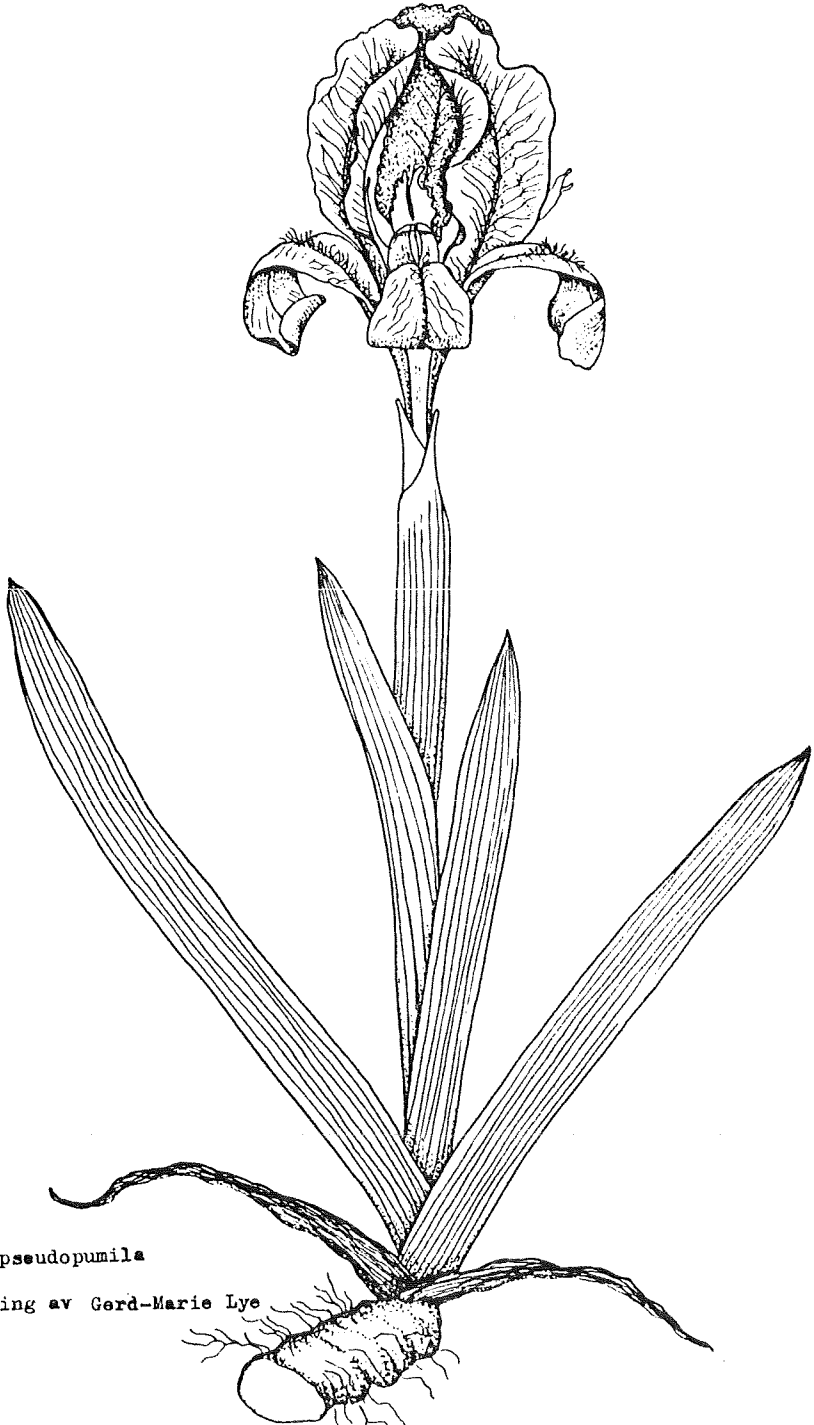
En liten vattenormbunke (*Azolla* sp.) låg och flöt som andmat, den

borde jag ha tagit med hem eftersom släktet inte är uppgivet för Sicilien och det finns två arter att välja på.

Buskmark. Sicilien är tätbefolkat och hårt utnyttjat, det finns inte så mycket *macchia* som man är van vid längre västerut, utan den mesta vegetationen är mer degraderad än så. V om Canicattini, på stora vägen österut mot Siracusa träffade vi på en liten kulle med lovande utseende mitt i det kala odlingslandskapet. Här fanns en del av de saknade arterna, som *Erica multiflora* (kalkbunden i motsats till de flesta ljungarter), *Daphne gnidium*, *Pyrus amygdaliformis*, *Thymus capitatus*, allt vanliga mediterrana buskar. Stort intryck gjorde den lilla, knappt fotshöga *Iris pseudopumila*, ömsom blå och ömsom gul. Orkidévännan kunde notera några arter: *Aceras anthropophorum*, *Ophrys bombyliflora*, *Serpis lingua* och, försiktigt uttryckt, "en *Serpis* till". I den allmänna örtrikedomen framträdde den rödblommiga getväpplingen *Anthyllis vulneraria* ssp. *maura*.

Någon mil längre V om Siracusa, vid Buscemi (också på kalk), rastade vi vid en dalgång, som starkt påminde mig om en "oued" i N Marocko: övergivna odlingsterrasser på den nordvända sidan, solstekta hållar mot S och i dalbotten en liten rännil med några få vattenväxter som vattenveronika (*Veronica anagallis-aquatica*), vaktad av ilska björnbärsrevor (*Rubus ulmifolius*?). I terrasskanterna satt två arter hagtorn (*Crataegus laciniata* och *monogyna* ssp *azarella*). I den solvända sluttningen gott om rosmarin och *Osyris alba*, en harrislik grön parasit på rötter av buskar och ris. Trots artnamnet har den gröngrå blommor och röda frukter. Det var naturligtvis gott om örter, som *Ajuga chamaepitys* (gulblommig), *Helianthemum salicifolium* (1-årig solvända!) och *Onobrychis caput-galli*. På hållarna fullt av käringtanden *Lotus cytisoides*, en omnimediterran, alltid mycket starkt kustbunden art eller t o m strandväxt. Här på 730 m höjd och 30 km från havet har den nog världsrekordet hittills!

Att kulturlandskapet visst har sin botaniska tjusning fick vi se bl a O om Vizzini. På flata gröna fält, säkerligen gamla åkrar men nu betesmark, växte rikligt med orkidéer, *Orchis papilionacea* (med vackert randigt förkläde, men inte så storblommig som vid Malaga!), *O. lactea*, *O. longicornu*, några *Ophrys* etc. I grunda svackor, som innehållit pölar på vintern satt fyrling (*Crassula vaillantii*) och överallt i grässvålen, men knappt synlig, fanns *Isoetes durieui*. På andra liknande ställen var det gott om *Hermodactylus tuberosus*, irisliknande, men med bruna blommor.

Iris pseudopumila

Teckning av Gerd-Marie Lye

Belpasso, d v s 3 km VNV om byn, var nog i de flestas mening en höjdpunkt på resan. Lokalen ligger på Etnas lägsta sydslytning (c 500 m högt) innanför Catania. I en frodig men ljusöppen busmark med en rikedom på örter växte så mycket *Orchis* och *Ophrys* att även kräsna orkidoter verkade ganska nöjda. Jag tänker inte blamera mig med en redogörelse i det ämnet, som jag inte behärskar, men namn som *Orchis brancifortii*, *Ophrys fuciflora*, *lunulata* och *lidbergii* surrade i luften. I sådana sammanhang verkar man ju lätt pervers om man fröjdar sig åt fynd som *Trifolium incarnatum* ssp *molineri* (blodklöver, men vildtypen med vita blommor) eller de små fetknopparna *Sedum caespitosum* (1 - 2 cm hög) och *S. coeruleum* (med himmelsblå blommor).

Avresedagen ägnade jag åt själva staden. Vi var några stycken på den antika teatern (grekisk säger man, men med tegelmurade väggar och rundbågevalv gör den ett mera romerskt intryck). Som alla byggnader i Taormina klänger teatern på sluttningen, och en del av omfattningen besår av berget. Där satt *Centaurea tauromenitana*, mer än meterhög, och med fullt utslagna svavelgula blomhuvuden, en praktfull show på teatern. Det kan man kalla en kulturväxt!

Per Lassen

Exkursion till Järavallen i Hofterup söndagen den 24 maj 1987

Ett 50-tal deltagare träffades vid Järavallens parkeringsplats kl 9.00. Allra först beskådades hybriden mellan fläder *Sambucus nigra* och druvfläder *S. racemosa*. Av hybriden finns en stor buske intill parkeringen, och denna buske upptäcktes av Arvid Nilsson 1986. Vid besöket blommade den som bäst, medan druvflädern var avblommad och flädern endast hade små späda blomställningar.

Vi startade sedan en rundvandring söderut i naturreservatet Järavallen. Första växten som demonstrerades var dvärghäxört *Circaea alpina*, som vi endast såg små fröplanter av på ömse sidor om vägen strax söder om toaletten. Jag har sett den där sedan 1968. Längs vägen söderut kan man se flera pyrolacéer bl a björkpyrola *Orthilia secunda*, ögonpyrola *Moneses uniflora* och klockpyrola *Pyrola media*. Här och där ser man stora bestånd med revlumner

Lycopodium annotinum. Skogen i denna del av området består mest av tall *Pinus sylvestris*. Den planterades i mitten på förra seklet för att stoppa den då besvärande sandflykten. Tallen är skogligt sett av rakstammig typ. Det finns även partier med gran av yngre datum, samt längs skogsbrynet svarttall *Pinus nigra*. Innan man kommer fram till golfbanan finns ett, några ha stort, skifte med ca 40-årig bok. Vi kunde konstatera att även här i Hofterup fanns boklusen på många av bokarna, vilkas bark lyste vit av lössens hartshåriga kroppar. Mot slutet av bokplanteringen finns en rad med lindar (ett 20-tal träd), som sågades ned i samband med reservatbildningen. Den där lindraden har förbryllat mig, eftersom jag inte har kunnat spåra någon väg, gårdsgräns eller bebyggelse, som skulle motivera en lind-plantering. Träden måste ha varit planterade för mycket länge sedan och dessutom ner-sågade flera gånger, eftersom de gamla stubbarna står utspridda på flera meters avstånd från varandra. Vid den näst västligaste linden har vi funnit en del växter som kan tyda på en tidigare bosättning fast inga som helst lämningar av husgrunder finns. Dessa växter är blåsippa (*Hepatica nobilis*), även ett rödblommigt exemplar, vitsippa *Anemone nemorosa* (som endast finns på ett ställe till i området men långt härifrån), snödroppar *Galanthus nivalis* och svalört *Ranunculus ficaria* subsp. *bulbifera*. De här växternas förekomst här, på denna ytterst magra och sandiga plats, tycker jag otvetydigt vittnar om att här har funnits ett bostadshus med trädgårdstäppa. Har kanske lindraden en gång haft anknytning till en äldre bebyggelse. Jag har emellertid inte lyckats spåra någon sådan på gamla kartor.

En annan intressant lämning från människans verksamhet på Järavallen är de långa tångvallar som finns här. Sådana tångvallar finns dessutom bl a på Falsterbonäset och från dansktiden kallas de "dien". Den södra delen av skogen har varit invallad med någon slags vall där bandtång ingår. Denna vall syns ännu tydligt om man följer markvägen från parkeringsplatsen österut. Vallen följer sedan till höger om markvägen söderut ända bort till golfbanan. Den gjorde så, kanske jag ska tillägga, därför att i samband med utbyggnaden av golfbanan med nio hål i södra delen av skogen (ca 20 ha), har man skyfflat bort ca 250 meter av den. Jag kan inte fatta att ett tilltag som detta fått ske med fornminnesvårdens tillåtelse. Redan vid anläggandet av den äldre golfbanan förstördes de södra tångvallarna. Sannolikt har ett större område på Järavallen varit inhägnat med tångvallar i brist på annat byggnadsmaterial. Eftersom ingen vet hur gamla de här vallarna är, har jag lämnat in prover på bandtången för C-14 bestämning.

Efter att ha studerat lindarnas förmåga att skapa humus och växtvänligare miljö, något som en rik förekomst av bl a desmeknopp

Adoxa moschatellina vittnar om, fortsatte vi vandringen utför själva litorinavallen ner på strandängarna. Den övre strandängen har hävdats med kor eller får åtminstone så länge jag bott i Landskrona, d v s de senaste 20 åren. Denna strand är helt plan och har karaktären av sandhed. Eftersom vi har börjat en nyinventering av området uppmanade jag exkursionsdeltagarna att söka efter växter, som borde finnas här, men som vi ännu inte lyckats finna Tyvärr lyckades vi endast finna en av "efterlysningarna", ett enda ex av en ovanligt liten råttsvans *Myosurus minimus*. Detta är som bekant inte mycket men ändå notabelt.

Nedanför driftvallen har vi ett, såvitt jag kan se, någorlunda orört marskland, där såväl betade som igenväxande partier förekommer. Naturtypen är typisk för den norra delen av Lundåkrabukten, ända upp till Saxåns utlopp. Utanför den långgrunda stranden finns stora, flata sandrevlar, som är viktiga tillhåll för vadare av olika slag. Skärfläckorna brukar ibland häcka där ute. Häckningen lyckas emellertid inte alltid, eftersom högvatten ibland infaller under ruvningstiden. På stranden finns förutom kilometerlånga bestånd med havssäv *Scirpus maritimus* och vass *Phragmites australis* även krypven *Agrostis stolonifera* marsksvingel *Festuca rubra* subsp. *litoralis*, sydlig knappsäv *Eleocharis palustris*, agnsäv *E uniglumis* subsp *uniglumis* och mängder med jättestora tuvor av rörsvingel *Festuca arundinacea* subsp *arundinacea*. Dessutom förekommer stora bestånd snårvinda *Calystegia sepium* subsp. *sepium* enstaka plantor av vattenskräppa *Rumex hydrolapathum* och kabbleka *Caltha palustris* En av de praktfullaste strandväxterna längs Lundåkrastranden är strandkvanne *Angelica archangelica* subsp *archangelica*, vars jättestora blomblockar ofta når ett gott stycke över vassen.

Efter att ha följt stranden några hundra meter norrut gick vi över den breda strandheden upp till Järavallen igen. Här fick jag tillfälle att visa den västra tångvallen, som går pilrakt längs Järavallen. Den är svårt eroderad och nertrampad av betesdjuren, men är ändå tydligt skönjbar, mycket tack vare att kaniner har kرافsat upp bandtång. Denna uppkrafsade tång lyser vit som strimlat silkespapper. Här och där har korna bökat sönder vallen, så man tydligt kan se att det är bandtång inne i den. Mellan tångvallen och Järavallen ser man här och där plantor av kustruta *Thalictrum minus* subsp *minus*, som förekommer synnerligen ymnigt på och omkring Järavallen i Hofterup. Framme vid infarten till parkeringsplatsen följde vi den södra kanten på tångvallen mot parkeringsplatsen. Här fick jag tillfälle att visa vårveronika *Veronica verna*, en växt som förekommer sparsamt i området.

Väl framme vid bilarna var det lunchdags och matsäckarna

inmundigades på den stora öppna platsen norr om anslagstavlorna. Här passade Göran Mattiasson på att informera om det planerade golfbanebygget, som jag tidigare vidrört.

Efter lunchpausen gjordes en promenad genom svarttallskogen norr om parkeringen. Här fick jag tillfälle att visa en egendomlig tall, som en malmödam visat vid ett av mina tidigare besök. Det är en vanlig tall *Pinus sylvestris*, vars bark spretar ut från stammen vid varje grenkrans. Barkflagorna sitter som uppochnedvända skidor runt stammen. Fenomenet liknar de klassiska pagodtornen som man ofta ser avbildade i indiska tempel. Damen kallade faktiskt trädet för "pagodtall", vilket jag finner väl påhittat. Längs markvägen finns enstaka lövträd som hamnat här spontant med vind eller fåglar, t ex avenbok *Carpinus betulus*, alm *Ulmus glabra*, hägg *Prunus padus* subsp. *padus*, glanshägg *Prunus serotina* och trubbhagtorn *Crataegus monogyna*.

Norr om svarttallskogen finns en torrhed där man bl a kan studera låsbräken *Botrychium lunaria*, som det fanns åtskilliga små unglantor av. Vi sökte även rutlåsbräken *B. matricariifolium*, som brukar finnas här, men utan resultat. Jag fick dessutom tillfälle att visa en riklig förekomst av backstarr *Carex ericetorum*, som var så gott som överblommad. Här på den långa heden ända bort mot motorvägsrondellen finner man bestånd med bergven *Agrostis vinealis* tillsammans med rödven *A. capillaris*.

Tack vare kvarstående strån från året innan kunde vi särskilja arterna. Bergvenen har som bekant en sammanhållen vippa medan rödvenens vippor är öppet utspärrade.

Eftersom jag inte hade mycket mer att visa här, förflyttade vi oss med bilarna till andra sidan om motorvägen. Här finns planer på en våldsamt landskapsomdaning. Det är Stiftelsen för fritidsområden i Skåne som äger området, och som har långtgående planer på att "tillrättalägga" området för det allmänna friluftslivet. Två stora sjöar ska skapas genom djupgående och väldiga grustäkter. Den norra sjön ska i första hand användas för det rörliga friluftslivet (bad, fiske mm), medan den södra sjön har tänkts som en mera lugn och stillsam miljö, fri från alltför störande aktiviteter.

Idén ser inte helt tokig ut, eftersom man tidigare tagit sand ner till grundvattennivån, just där man tänkt göra de båda sjöarna. I de efter sandtäkt igenvuxna slänterna finns en ung glesvuxen sandhed med en väldigt trevlig torkmarksflora. Förutom tidigare nämnda backstarr, röd- och bergven finns här, alla våra tidiga förgätmigejarter: åkerförgätmigej *Myosotis arvensis*, brokförgätmigej *M. discolor*, backförgätmigej *M. ramosissima* och vårförgätmigej *M. stricta*. Här växer också vårtätel *Aira praecox*, borsttätel *Corynephorus*

canescens, fårsvingel *Festuca ovina* subsp. *ovina*, och hedblomster *Helichrysum arenarium*. En art som hittades i området i början på 1970-talet är virginiasyra *Oxalis stricta*. Vi sökte den flitigt i en halvtimme, men utan att finna spår av den. Senare på hösten fann Stig Blixt och jag syran nere i majsfället nedanför slänten.

Så småningom förflyttade vi oss söderut till området där den södra sjön ska anläggas. Här fann vi ytterligare ett par starrarter, nämligen vårstarr *Carex caryophylla* och pillerstarr *C. pilulifera*. Här fanns även en del backsippor *Pulsatilla vulgaris*.

Som avslutning på besöket tittade vi ner i den norra delen av Hofterups mosse. Floran är numera tämligen mager sedan mossen tillåtit växa igen till en väldigt trist björkslyskog. Som exempel på vad mossen en gång "stått för" vittnar strödda jättetuvor av vippstarr *Carex paniculata*, som åtminstone i Skåne räknas till rikkärsväxterna. I början på 1970-talet såg jag faktiskt näbbstarr *Carex lepidocarpa* och majviva *Primula farinosa* lite längre söderut i mossen. I den allra sydligaste delen fanns då även ängs- och majnycklar *Dactylorhiza incarnata* subsp. *incarnata*, *D. majalis*. Eftersom tiden går alldeles för fort när man exkurerar och har roligt var vi tvungna att avbryta besöket i Hofterupsområdet för att hinna besöka den sista lokalen för dagen, nämligen Karaby backar. Det visade sig vara en lyckosam avslutning, ty många av deltagarna hade aldrig varit där förut. Utsikten från kung Vases högar är magnifik! Man har en oskymd horisont runt platsen med en magnifik utsikt över det sydvästskånska kulturlandskapet med Öresund i väster. Vi traskade omkring bland backsippor och gulblommade luddfingerörter *Potentilla heptaphylla*. Lite längre fram på våren och försommaren blommar här stora ruggar med sandnejlika *Dianthus arenarius*.

Här skildes våra vägar och jag hoppas vi kommer att träffas igen någonstans i vårt fagra landskap. I så fall väl mött!

Namnskick huvudsakligen enligt Krok & Almquist (1984); Svensk flora, fanerogamer och ormbunksväxter, 26:e uppl.

John Kraft

Exkursion till Västergötland 4-5 juli 1987

"Här kommer om ett antal år att vara igenvuxet och fjädergräset utgången". Anders Bertilsson, Mullsjö, beskriver situationen för den stäppartade torräng som *Stipa*-kullarna vid Nolgården i Näs utgör. Dessa backar av kalk- och skiffergrus av rullstensåsmodell betades förr. "Åkerull, som *Stipa joannis* kallades, växte troligen som ogräs här på åkrarna när de låg i träda. Gräset levde sedan kvar på de betade åsarna". Anders ser rätt mörkt på framtiden för *Stipa* om man inte gör något åt situationen.

Vi, som lyssnar och njuter i solens sken där vi står på åsen och blickar ut över de vajande silvverglänsande fjäderborsten hos *Stipa*, är ett 25-tal medlemmar i LBF på en tvådagars exkursion till Falbygden. Vi är inkvarterade på Vandrarhemmet vid foten av Mösseberg. Efter ankomsten fredag kväll tog vi en promenad i parken och "rundade" *Orobancha reticulata* på dess klassiska lokal mellan kurorten och diabasbranten. Nu på lördagsförmiddagen söker och finner vi de förväntade arterna på åsen såsom *Galium triandrum*, *Dracocephalum ruyschiana*, *Potentilla rupestris*, *P. tabernaemontani* och *P. crantzii*, *Linum catharticum*, *Ranunculus polyanthemus*, *Pulmonaria angustifolia*, *Trifolium montanum*, *Silene nutans*, *Lychnis viscaria*, *Filipendula vulgaris*, *Cotoneaster integerrimus*, *Geranium sanguineum*, *Scabiosa columbaria*, *Satureja acinos*, *Inula salicina*, *Crepis praemorsa*, *Hypochoeris maculata*, *Phleum phleoides* och *Carex montana*. *Prunella grandiflora* hade inte kommit längre än till bladstadiet. Vi hittade *Polygala amarella* men ej *P. comosa*, som uppenbarligen har svårt att hålla sig kvar här på den nordliga delen av åsen sedan betet upphört. Denna del av åsen ingick nämligen tidigare inte i reservatet och underhölls då genom betning. Vid stigen upp på åsen växte en buske av *Rhamnus catharticus*.

Dagens andra lokal blev de betade kalkfuktängmarkerna tillhörande gården Hallestorp, Vårkumla socken. *Primula farinosa*, *Dactylorhiza incarnata*, *Epipactis palustris*, *Pedicularis palustris*, *Ranunculus sceleratus*, *Crepis praemorsa* noterades liksom *Eriophorum latifolium*, *Blysmus compressus*, *Carex pulicaris*, *C. hostiana*, *C. lepidocarpa* och hybriden *C. caespitosa* x *nigra*, som är vanliga på Falbygden. *Catabrosa aquatica* växte där kor trampat upp ordentligt, vilket också *Glyceria declinata* tycktes gilla. Därefter hängav sig Anders åt Alchemillor. Det började med *A. subglobosa* som är den vanligaste på Falbygden. Den har starkt veckade rosettblad med överlappande basflikar och ger ett "runt" intryck.

Vi lämnade den betade marken och gick in i en tidigare slåtteräng, som nu var blandskogsbevuxen med en mindre öppen ängsrest med

Trollius europaeus och *Platenthera chlorantha*. Vi fann den stortandade *Alchemilla subcrenata*, *A. glabra*₂ glatt med helt öppna blad och totalt hårlös, vidare den blågröna *A. filicaulis*, *A. glomerulans* som är rar i Västergötland. *A. glaucescens* med få tänder och silkeshåriga blad undertill, *A. vestita* med mycket röda skottbaser, *A. gracilis*, *A. plicata*, *A. monticola* som är hårig överallt utom på bägarskafet samt till sist och mycket anmärkningsvärt *A. wicheruae*, tilltryckt hårig, framåtriktade tänder och 90 graders vinkel mellan huvudnerverna på bladflik ett och tre. Puh! 11 *Alchemilla*-arter på en halvtimme. Efter detta var vi förtjänta av lunch i gröngräset.

Nästa lokal på programmet var kalkfuktäng och rikkärr vid Skogartorp, Högstena. Först gick vi över alvarmarker norr om gården med *Saxifraga tridactylites*, *Androsacea septentrionalis*, *Satureja acinos*, *Veronica spicata*, *Sedum acre*, *Potentilla tabernaemontani* och *Poa alpina*. Vi kom in på kalkfuktängen och noterade *Eleocharis uniglumis*, *Juncus compressus*, *Ophoiglossum vulgatum*, *Primula farinosa*₂ och hela raden av orkidéer med *Herminium monorchis*, *Ophrys insectifera*, *Epipactis palustris*, *Listera ovata*, *Gymnadenia conopsea*, *Dactylorhiza fuchsii* och en hybrid som vår nabo Finn Wischman bestämde till *D. fuchsii* x *incarnata*. Inne i rikkärret fortsatte orkidejakten med *Dactylorhiza incarnata*, *D. ochroleuca* och *D. cruenta*, *Gymnadenia odoratissima* och hängandes över en inhägnad försök att identifiera hybriden *G. conopsea* x *odoratissima*.

Efter ett kort stopp på Högstena alvar med *Poa compressa*, *Arrhenatherum pratense*, *Rubus caesius* och en obestämbär ros fortsatte vi till naturreservatet Gorsan, Valstad socken, en isgrop som göds av källor i dess slänter. Av reservatets klenod *Saxifraga hirculus* syntes inte ett spår denna sena sommar. *Listera cordata* stod i vitmossan i en liten tallholme och i kärrets utkant letade Anders upp rikligt med *Stellaria crassifolia* var. *paludosa* efter att (som vanligt!) ha plurrat. Här gjordes också exkursionens fynd: *Poa pratensis* ssp. *alpigena*. Denna art hade nämligen hittats på annan plats i Västergötland och belägg därifrån kontrollbestämts.

På återvägen till Falköping stannade vi till vid Sjöstorp kyrka, där praktfulla individ av *Dactylorhiza incarnata* vackert växte i diket till en väg anlagd på 60-talet.

Söndagen inleddes med en vandring i ett vackert axag-rikkärr vid Jättene på NV-sluttningen av Mösseberg. Dagens diskussionsämne blev hur den här växande *Dactylorhiza*-arten skulle benämnas. Enligt Finn Wischman har *D. traunsteineri* på originallokalen i Kitzbühl offläckade blad och står där ej heller i rikkärr. Dessa rikligt fläckade, relativt glesblommiga individ med oftast mörkt röda blommor och tjock,

konisk, rak pip och tandade braktéer med antocyandroppe i spetsen ansågs stå närmare *D. lapponica*. Som vanligt var naturen även i detta rikkärr mångfacetterad och enstaka ofläckade "*traunsteineri*"-individ hittades! Här fanns också som sig bör *Ophrys insectifera* och *Epipactis palustris*. På vägen ned till kärret gick vi genom hasselskog och stötte ånyo på *Alchemilla wichurare*.

Färden fortsatte till *Stipa*-kullen i Dala, där det bestående intrycket blev den matta av *Geranium sanguineum* som fullkomligt heltäcker stora delar av reservatet och hotar att ta död på det mesta av den övriga växtligheten. Strax utanför reservatet sågs ännu ej blommande *Lathyrus heterophyllus*.

Från rika lokaler till fattiga. Exkursionen avslutades med en fattigmyr i Mellomsjö och mossen Galtö mossen väster Habo kyrka. På den förra lokalen letade vi upp *Hammarbya paludosa* efter att först ha kollat in bl a *Carex rostrata*, *C. diandra*, *C. limosa*, *C. pauciflora*, *Scheuchzeria palustris*, *Rhynchospora alba*, *Vaccinium oxycoccus*. Mitt på myren blir växtligheten annorlunda och in kommer *Scirpus hudsonianus*, *Carex lasiocarpa* och *C. canescens*. Ut mot det öppna vattnet står en bärd av *Cladium mariscus* och "längst ut" mot agkanten förevidades den svårfunna och svårfotograferade *Galium trifidum* alltmedan vattnet steg upp mot stöveikanten på fotografierna när dessa långsamt sjönk genom gungflyet.

Galtö mossen är ett medelrikt kärr c:a 1700 m V Habo kyrka. I bäcken växte *Potamogeton alpinus* och inne på mossen blev det Bingo för de sydliga *Eriophorum*-arterna med såväl *E. gracile* som *E. latifolium*, *E. angustifolium* och *E. vaginatum*. Släktet *Carex* var företrädd av *C. demissa*, *C. dioica*, *C. canescens* x *dioica*, *C. diandra*, *C. limosa*, *C. magellanica*, *C. pauciflora*. *Utricularia ochroleuca* blommade vackert. Även *U. intermedia* fanns här. Däremot sökte vi förgäves efter *Eleocharis mamillata* i dystråken. Så uppstod naturligtvis frågan vilken *Dactylorhiza*-art vi såg här. Denna helt ofläckade med tandade braktéer har på senare tid börjat kallas *D. sphagnicola*, men det var i varje fall inte unison enighet om detta. Bl a läppkaraktärerna stämmer mer överens med dem hos *D. traunsteineri* på dess originallokal. Det kan sägas att i närheten i mossen växte också *D. maculata*. Även *Corallorhiza trifida* hittades. Där vi parkerat bilarna på en utfyllnad i mossen växte i skogsbrynet *Carex globularis*.

Det var två intensiva och givande botanikdagar i Falbygden som Anders Bertilsson lagt upp och nu guidat oss runt och vi tackade honom alla hjärtligt innan vi skingrades och var och en ställde kosan hem, eller mot nya semester mål.

Alf Porenus

Exkursion till Bjärehalvön 6 september 1987

Ledare: Mats Gustafsson

Deltagarantal: Ett 30-tal personer hade mött upp, varav ett par "inventerare" från Småland och Halland.

Med utgångspunkt från hamnen i Torekov besöktes följande exkursionsmål: Dalen SV om Hovs Hallar och Dagshög S om Torekov. Vi hade tur med vädret. det började molnigt och slutade med strålande sol.

N Torekov

Ändamålet med exkursionen till Bjärehalvön var att studera och lära känna mållor av släktena *Atriplex* och *Chenopodium*, vars olika arter är vanligt förekommande längs Bjärekusten. På sandstranden N om hamnen förekommer ymnigt med tångvallar på vilka olika "strandmålle"-arter trivs. Här sågs inte mindre än fem *Atriplex*-arter, nämligen spjutmålla (*A. prostrata*), flikmålla (*A. calotheca*), broskmålla (*A. glabriuscula*), strandmålla (*A. littoralis*) och något exemplar av vägmålla (*A. patula*). Dessutom kunde hybridsvärmar mellan flik- och spjutmålla studeras. Av *Chenopodium*-arter förekom blåmålla (*C. glaucum*), rödmålla (*C. rubrum*) och olika former av svinmålla (*C. album*). Förutom allmänt förekommande strandarter, så kunde exkursionsdeltagarna glädja sig åt ett par exemplar av strandbeta (*Beta maritima*). Sandstranden avlöses så småningom av ett bäckutflöde, där vegetationen var yppig och artrik. Arter som bäck- och vattenveronika (*V. beccabunga*, *V. anagallis-aquatica*), jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*) och kärr-, rosen-, grendunört (*Epilobium palustre*, *E. hirsutum*, *E. roseum*) m fl växte alldeles utmed bäckkanten, medan strandkål (*Crambe maritima*) och odört (*Conium maculatum*) växte i närheten. Efter ett par timmars intensivt exkurerande beslöts att åka vidare till Dalen och där njuta av den medhavda matsäcken.

Dalen

Kusten vid Dalen sydväst om Hovs Hallar, utgöres av betade strandängar här och var avbrutna av små klapperstenfält och sandstrandsremsor. Insprängt i strandängen finns också fuktstråk och strandgölar. Vegetationen är omväxlande och artrik, en fullständig artlista skulle bli lång. Nämnas bör krypnarv, knutnarv och strandnarv (*Sagina procumbens*, *S. nodosa*, *S. maritima*), källört (*Montia fontana*) som förekommer mycket rikligt utmed Bjärekusten. Av den

sällsynta sumparven (*Stellaria crassifolia*) sågs ett sterilt exemplar. Bågstarren (*Carex maritima*) här på sin enda skånska lokal förekom rikligt såväl i frukt som i blom. Skillnader mellan och utbredning av underarterna till pilört (*Polygonum lapathifolium*) diskuterades. Samfällt konstaterades att strandformen (ssp. *lapathifolium*) troligen är ganska ovanlig. På stranden växte också några individ av martorn (*Eryngium maritimum*). I strandgölar och fuktstråk blommade ängsvädd (*Succisa pratensis*), frossört (*Scutellaria galericulata*) och flocksvärling (*Baldellia ranunculoides*) som bäst. Många kunde också glädja sig åt rikligt med rödlänke (*Peplis portula*). Få kände till denna lokal, men alla var överens om att den var värd ytterligare besök.

Dagshög

Söder om Torekov ligger det naturskyddade området Dagshög, som utgjorde dagens sista exkursionsmål. En bronsåldershöj tronar mäktigt över nejden, som består av hävdade strandängar, här och var avbrutna av vegetationsrika strandgölar. Alldeles nedanför infarten ligger ett vattenfyllt stenbrott, då man under kriget fått för sig att bryta sten här. Efter att ha beundrat utsikten från Dagshögen begav vi oss ned mot stenbrottet. Här utökades dagens artlista med en rad av floras "småttingar": vårtåtel (*Aira praecox*), knutnarv och sylnarv (*Sagina nodosa*, *S. subulata*), vildlin (*Linum catharticum*) knutört (*Anagallis minima*) och inte minst dvärglin (*Radiola linoides*), som faktiskt var mattbildande! I det vattenfyllda brottet och i gölarna sågs arter som sköldmöja (*Ranunculus peltatus*), dikeslänke (*Callitriche stagnalis*), axslinga (*Myriophyllum spicatum*) och natearter som gädd-, gräs- och gropnate (*Potamogeton natans*, *P. gramineus*, *P. berchtoldii*). Kring gölkanterna växte rikligt med rödlänke (*Peplis portula*) och klotgräs (*Pilularia globulifera*). Nere vid stranden diskuterades skillnaderna mellan kust- och dvärgarun (*Centarium littorale*, *C. pulchellum*). Exkursionen avslutades såsom den påbörjades, nämligen med att diskutera hybridsering mellan våra *Atriplex*-arter, i detta fallet en hybridsvärm mellan skaft- och spjutmålla (*A. longipes* x *A. prostrata*). Förhoppningsvis åkte alla hem med intrycket av en härlig dag och rikt utbyte.

Mats Gustafsson

Flora i fara

Förteckning över de i Skåne hotade, sårbara, sällsynta och utdöda kärlväxterna.

Fjärde, fullständigt förnyade upplagan.
Stockholm 1987-01-14.

Jan Thomas Johansson

INLEDNING

Under de senaste åren har nya viktiga fakta framkommit rörande förekomsten av många skånska växter. Floristiska inventeringar av delar av landskapet har gjorts och görs alltjämt, vilka har resulterat i flera publikationer (exempelvis Ekman 1985, Kraft 1982, 1987, Olsson 1983). Specialundersökningar av åtskilliga arter har också gjorts med syftet att klarlägga deras nuvarande utbredning (se t ex Larsson 1987, Olsson 1984). Dessutom har en ny skånsk flora publicerats (Weimarck & Weimarck 1985). Under inventeringarna har ett flertal för Skåne nya arter upptäckts och nya lokaler för sällsynta arter har blivit funna. Samtidigt har inventeringarna visat att den skånska floran och de skånska växtsamhällena alltmer håller på att utarmas. Växtvärlden förändras givitvis ständigt genom klimat- och andra miljövaxlingar, men under de senaste decennierna har vi fått bevittna en utveckling i allt raskare tempo mot uttunning och enformighet. I Skåne är det alltmer rationaliserade jord- och skogsbruket den viktigaste orsaken till utarmningen av floran och därför hittar vi de flesta hotade växterna bland myr- och ängs- och betesmarksarterna samt bland åker- och vallogräsen. Även den mer effektiva ogräsbekämpningen på gator och gårdsplaner i tötorterna har förstört livsbetingelserna för åtskilliga arter.

På grund av den hastiga förändringen av Skånes växtvärld har jag funnit det lämpligt att nu publicera en förnyad lista över de sällsyntaste och redan utdöda kärlväxterna. De tre föregående listorna distribuerades som stenciler i Lunds Botaniska Förenings regi åren 1981, 1982 och 1983. Framsta syftet med dessa listor är att underlätta floravårdsarbetet, genom att i koncentrerad form ge en överblick över de mera sällsynta kärlväxterna prioriterade efter graden av hot. Dessutom hoppas jag att härigenom kunna stimulera till ett ökat engagemang i räddandet och vården av hotade arter och miljöer.

Viktiga ändringar i dispositionen har gjorts i förhållande till den förra upplagan av förteckningen. I den nya listan har jag placerat kategorin

"Hotade-utdöende" först, för att starkare framhäva de växter som kräver omedelbara skydds- och vårdåtgärder. Kategorin "Utdöda eller troligen utdöda" har placerats näst sist. Helt struken i den nya upplagan är kategorin "Hänsynskrävande", då denna gjorde förteckningen alltför svåröverskådlig. Många växter har flyttats från en hotkategori till en annan, då nya fakta beträffande deras utbredning har kommit fram. Flera arter som tidigare förmodades vara försvunna har återfunnits under senare tid, medan andra av allt att döma har dött ut.

I den nya upplagan har jag för varje växt (utom inom kategorin "Sällsynta") kortfattat angivit troliga orsaker till dess tillbakagång. I många fall är orsakerna okända eller osäkra och på det hela taget är dessa angivelser högst summariska och preliminära. Min förhoppning är likväl att de kan vara till någon hjälp vid planeringen av floravårdande insatser.

Urvalet av arter har varit ganska frikostigt, trots att förteckningen härigenom kanske blir väl lång. Adventiva och förvildade arter har uteslutits med undantag av ett fåtal som lyckats etablera sig väl på en eller flera lokaler eller som varit kända från ganska många förekomster. En del av dessa kan också ses som representanter för äldre och numera försvinnande bruksformer och har alltså ett visst kulturhistoriskt värde.

Den aktuella utbredningen liksom hotbilden är för många arter fortfarande mycket ofullständigt kända och listan gör sålunda inte anspråk på att vara på något vis exakt. De växter vars nuvarande utbredning i Skåne är fullständigt okänd har förtecknats i den sista kategorin. Jämsides med floraförändringarna och med den växande kunskapen om arternas förekomst och ekologiska krav bör förteckningen förnyas med jämna mellanrum, förslagsvis vart femte år.

De latinska namnen följer Krok & Almquist, Svensk Flora, 26:e uppl. (bearbetade av L. Jonsell & B. Jonsell), Uppsala 1984, samt i några fall (då växten ej är omnämnd i Svensk Flora) T. Karlsson, Svenska kärlväxtnamn, Lund 1982. De svenska namnen är i enlighet med T. Karlsson, Svenska kärlväxtnamn, Lund 1982.

Jag vill i detta sammanhang passa på att tacka alla de som bidragit med uppgifter om de sällsynta kärlväxternas förekomster i Skåne. Intresset för den skånska floran är uppenbart lika stort som någonsin tidigare.

LITTERATUR

- Ekman, S. 1985. Flora över Ivö. - Svensk Bot. Tidskr. 79: 131--164.
- Kraft, J. 1982. Floran i Brunnby socken med Kullaberg. - Lund.
- Kraft, J. 1987. Falsterbohalvöns flora. - Lund.
- Larsson, H. A. 1987. Humlesugan, *Stachys officinalis*, ännu kvar i Stehag - Svensk Bot. Tidskr. 81: 111--114.
- Olsson, K.-A. 1983. Flora i Fjälkestad. - Svensk Bot. Tidskr. 77: 367--409.
- Olsson, K.-A. 1984. Gullstånds, *Senecio paludosus*, i Sverige. - Svensk Bot. Tidskr. 78: 1--8.
- Weimarck, H. & Weimarck, G. 1985. Atlas över Skånes flora. - Lund.

1. HOTADE-UTDÖENDE (38 taxa)

Det totala antalet individ och förekomster har reducerats så pass mycket och så snabbt, att utrotning är nära överhängande, eller antalet individ är så pass litet och vitaliteten hos de kvarvarande så svag att fara för utdöende är mycket stor. I vissa fall kan ett tidigare obefintligt hot i senaste tid ha inställt sig (planerad bebyggelse, vägdragning, utdikning etc.) och detta hot måste undanröjas snarast, ifall växten ej skall dö ut. Räddningsåtgärder måste vidtagas omgående för denna kategori.

- Alchemilla alpina* (fjällkåpa) - igenväxning, rationellt skogsbruk
- Ambrosia coronopifolia* (sträv ambrosia) - igenväxning ?
- Brassica nigra* (svartsenap) - ogräsbekämpning ?
- Bromus arvensis* (renlost) - ogräsbekämpning
- Bromus commutatus* (brinklost) - ogräsbekämpning ?
- Carduus nutans* (nicktistel) - igenväxning
- Carex capillaris* (hårstarr) - igenväxning, utdikning
- Cephalanthera longifolia* (svärdsyssla) - igenväxning, beskuggning
- Chenopodium foliosum* (bärmålla) - ogräsbekämpning, rationell hygien
- Chenopodium murale* (gatmålla) - rationell hygien, ogräsbekämpning
- Chenopodium vulvaria* (stinkmålla) - ogräsbekämpning, rationell hygien
- Dactylorhiza sambucina* (Adam och Eva) - igenväxning, utdikning, förstöring av lokalerna
- Euphrasia stricta* var. *tenuis* (späd ögontröst) - upphörande slätter, igenväxning, uppodling
- Festuca heterophylla* (skuggsvingel) - igenväxning
- Genista germanica* (tysk ginst) - igenväxning
- Koeleria macrantha* (fin tofsäxing) - igenväxning ? (utdöd ?)
- Leontodon taraxacoides* (strimfibbla) - igenväxning ?
- Leonurus cardiaca* subsp. *cardiaca* (hjärtstilla) - upphörande odling, igenväxning
- Melampyrum cristatum* (korskovall) - igenväxning
- Mentha x gentilis* (ädelmynta) - ogräsbekämpning, rationell hygien ?
- Minuartia viscosa* (sandnörel) - igenväxning, ändrade brukningsförhållanden
- Nepeta cataria* (kattmynta) - upphörande odling, ogräsbekämpning
- Neslia paniculata* subsp. *paniculata* (korndådra) - ogräsbekämpning
- Odontites litoralis* subsp. *litoralis* (strandrödtoppa) - igenväxning
- Orobanche minor* (klöversnyltrot) - ändrade brukningsformer, rationell väghållning
- Parietaria officinalis* (väggört) - ogräsbekämpning, rationell hygien, förstöring av lokalerna
- Potamogeton acutifolius* (spetsnate) - orsak okänd (förstöring av lokalerna ?)
- Potamogeton panormitanus* (spädnate) - igenväxning ?

- Potamogeton rutilus (styvnate) - orsak okänd (övergödning ?)
 Potamogeton trichoides (knölnate) - igenväxning ?
 Ranunculus sardous (sydsmörblomma) - ogräsbekämpning
 Rorippa microphylla (bäckfräne) - igenväxning
 Rubus pyramidalis (pyramidbjörnbär) - igenväxning (som spon-
 tan utdöd, men ett flyttat exemplar finns ännu)
 Senecio aquaticus (vattenstånds) - igenväxning, förstöring
 av lokalen
 Senecio congestus (kärrnocka) - igenväxning
 Silaum silaus (ängssilja) - igenväxning, ogräsbekämpning
 Valerianella dentata (sommarklynne) - ogräsbekämpning
 Verbena officinalis (läkeverbena) - upphörande odling,
 ogräsbekämpning

2. SÄRBARA (167 taxa)

Kan inom en nära framtid komma att betraktas som hotade, ifall nuvarande minskning av antalet individ och förekomster fortsätter. Åtskilliga av dessa växter har fortfarande ganska många lokaler, men antalet individ på flera av dessa är litet (och avtagande). I många fall saknas helt ett lagligt skydd eller också är detta otillräckligt. Vissa växter har inte minskat påvisbart, men antalet förekomster och individ är litet och skyddet obefintligt eller otillfredsställande. Ett hot mot lokalen (lokalerna) kan därför närsomhelst uppträda. Skyddsåtgärder bör vidtagas så snart som möjligt för de största och mest livskraftiga populationerna.

- Acer campestre (naverlön) - uppodling, förstöring av lokalerna
 Agrostemma githago (klätt) - ogräsbekämpning, igenväxning
 Aira caryophyllea (vittätel) - igenväxning, ändrade brukningsformer
 Alchemilla subglobosa (valldaggkäpa) - igenväxning
 Alisma lanceolatum (gotlandssvalting) - igenväxning, förstöring av lokalen
 Allium carinatum (rosenlök) - igenväxning, uppodling, förstöring av lokalerna
 Anthemis cotula (kamomillkulla) - rationell hygien, ogräsbekämpning
 Apium inundatum (krypfloka) - igenväxning, utdikning
 Arabis suecica (grustrav) - igenväxning, ogräsbekämpning
 Arnoseris minima (klubbfibbla) - ogräsbekämpning
 Arum orientale subsp. danicum (munkhätta) - igenväxning, beskygning
 Astragalus arenarius (sandvedel) - igenväxning
 Atriplex longipes subsp. longipes (skaftmålla) - igenväxning
 Atriplex longipes subsp. praecox (brådmålla) - igenväxning
 Beta vulgaris subsp. maritima (strandbeta) - igenväxning
 Bidens radiata (grönskära) - igenväxning, förstöring av lokalen
 Botrychium matricariifolium (rutlåsbräken) - igenväxning, förstöring av lokalerna
 Brassica rapa subsp. sylvestris (åkerkål) - ogräsbekämpning

- Camelina sativa* subsp. *microcarpa* (sanddådra) (som åkerogräs) - ogräsbekämpning
Campanula cervicaria (skogsklocka) - igenväxning, förstöring av lokalerna
Campanula rapunculus (rapunkelklocka) - upphörande odling, igenväxning
Cardamine parviflora (strandbräsma) - uttorkning
Carduus thoeimeri (olympistel) - igenväxning
Carex chordorrhiza (strängstarr) - igenväxning, utdikning
Carex extensa (segstarr) - igenväxning
Carex hartmanii (hartmansstarr) - igenväxning
Carex hostiana var. *hostiana* (ängsstarr) - igenväxning, utdikning
Carex maritima (bågstarr) - igenväxning
Carex montana (lundstarr) - igenväxning, uppodling, rationellt skogsbruk
Carex obtusata (trubbstarr) - igenväxning, uppodling
Centaurea nigra (svartklint) - ogräsbekämpning, igenväxning
Cerastium brachypetalum (raggarv) - igenväxning, förstöring av lokalerna
Cerastium diffusum subsp. *subtetrandrum* (östkustarv) - igenväxning
Chenopodium ficifolium subsp. *ficifolium* (fikonmålla) - rationell hygien
Cirsium canum (bantistel) - igenväxning ?
Conium maculatum (odört) - upphörande odling, igenväxning, ogräsbekämpning
Consolida regalis (riddarsporre) (som åkerogräs) - ogräsbekämpning
Corispermum leptopterum (lusfrö) - förstöring av lokalerna, igenväxning ?
Coronilla varia (rosenkronill) - igenväxning
Coronopus squamatus (kråkkassing) - rationell hygien, ogräsbekämpning
Cotoneaster integerrimus (oxbär) - ?
Crassula aquatica (fyrling) - igenväxning
Crepis praemorsa (klasefibbla) - igenväxning, uppodling
Cuscuta epithymum (ljungsnärja) - igenväxning, uppodling, ogräsbekämpning
Dactylorhiza incarnata var. *cruenta* (blodnycklar) - igenväxning, utdikning
Dactylorhiza incarnata var. *ochroleuca* (vaxnycklar) - igenväxning, utdikning
Dactylorhiza "sphagnicola" (mossnycklar) - utdikning
Datura stramonium (spikkclubba) - ogräsbekämpning, igenväxning
Deschampsia setacea (sjötåtel) - igenväxning, sjöreglering, försurning ?
Dianthus superbus (praktnejlika) - igenväxning, uppodling
Diplotaxis tenuifolia (sandsenap) - förstöring av lokalen
Elatine hydropiper (korsslamkrypa) - igenväxning
Elatine triandra (tretalig slampkrypa) - igenväxning
Epipogium aphyllum (skogsfru) - plockning, rationellt skogsbruk
Equisetum telmateia (jättefräken) - igenväxning, utdikning

- Equisetum variegatum* (smalfräken) - igenväxning, utdikning
Eragrostis minor (kärleksgräs) - ogräsbekämpning, förstöring av lokalen
Eryngium maritimum (martorn) - uppgrävning, igenväxning
Euphorbia exigua (smätörel) - ogräsbekämpning, förstöring av lokalerna
Euphrasia micrantha (ljungögontröst) - igenväxning, uppodling
Euphrasia rostkoviana subsp. *rostkoviana* (stor ögontröst) - igenväxning, utdikning
Festuca arundinacea subsp. *uechtritziana* (vallsvingel) - igenväxning
Filago vulgaris (klotullört) - igenväxning, förstöring av lokalerna
Gagea arvensis (luddvärlök) - ogräsbekämpning
Galium pumilum (parkmåra) - igenväxning
Galium suecicum (backmåra) - igenväxning, rationell väghållning
Genista pilosa (hårginst) - igenväxning, ogräsbekämpning, uppodling
Gentiana pneumonanthe (klockgentiana) - igenväxning, utdikning
Gentianella baltica (kustgentiana) - igenväxning
Gentianella uliginosa (sumpgentiana) - igenväxning, utdikning
Geranium palustre (kärrnäva) - igenväxning, utdikning
Geranium phaeum (brunnäva) - upphörande odling, igenväxning
Gymnadenia conopsea var. *conopsea* (brudgran) - igenväxning, utdikning
Gymnocarpium robertianum (kalkbräken) - igenväxning, förstöring av lokalen
Gypsophila muralis (grusnejlika) - ogräsbekämpning, igenväxning
Hammarbya paludosa (myggblomster) - igenväxning, utdikning
Herminium monorchis (honungsblomster) - igenväxning, utdikning
Hieracium pratense (ängsfibbla) - igenväxning ?
Hierochloe hirta subsp. *hirta* (älvmyskgräs) - igenväxning
Hierochloe odorata subsp. *odorata* (ängsmyskgräs) - igenväxning, uppodling
Holosteum umbellatum (fågelarv) - igenväxning, ogräsbekämpning
Hordeum secalinum (ängskorn) - igenväxning, uppodling
Hyoscyamus niger (bolmört) - ogräsbekämpning, rationell hygien
Hypericum humifusum (dvärgjohannesört) - igenväxning, förstöring av lokalerna
Hypochoeris glabra (åkerfibbla) - ogräsbekämpning
Inula britannica (luddkrissla) - igenväxning
Juncus anceps (svarttåg) - igenväxning, utdikning
Juncus balticus (östersjötåg) - igenväxning, konkurrens från hybridbestånd
Juncus stygius (dytåg) - utdikning
Kickxia elatine subsp. *elatine* (spjutsporre) - ogräsbekämpning

- ning
- Laserpitium latifolium* (spenört) - igenväxning ?
- Lathyrus sphaericus* (vårvial) - igenväxning ?
- Lathyrus tuberosus* (knölvial) - ogräsbekämpning, upphörande odling
- Leersia oryzoides* (vildris) - igenväxning, reglering av vattendrag
- Lepidium campestre* (fältkrassing) - igenväxning, ogräsbekämpning
- Levisticum officinale* (libbsticka) - upphörande odling
- Limosella aquatica* (ävjebrodd) - igenväxning
- Liparis loeselii* (gulyxne) - igenväxning, utdikning
- Lithospermum officinale* (stenfrö) - igenväxning, förstöring av lokalerna
- Luzula multiflora* subsp. *congesta* (hedfryle) - igenväxning, förstöring av lokalerna
- Luzula pallescens* (blekfryle) - igenväxning
- Luzula sylvatica* (storfryle) - beskuggning
- Lycopodium complanatum* subsp. *complanatum* (plattlummer) - igenväxning, rationellt skogsbruk
- Lycopodium inundatum* (strandlummer) - igenväxning, sjöreglering
- Lysimachia nemorum* (skogslysing) - igenväxning, rationellt skogsbruk
- Melilotus dentata* (strandsötväppling) - igenväxning
- Mentha longifolia* (gråmynta) - upphörande odling
- Mentha spicata* var. *spicata* (grönmynta) - upphörande odling
- Mentha suaveolens* (rundmynta) - upphörande odling
- Odontites verna* (åkerrödtoppa) - ogräsbekämpning
- Oenanthe fistulosa* (pipstakra) - igenväxning, utdikning
- Ononis arvensis* (stallört) - igenväxning, utdikning, uppodling
- Ononis spinosa* (busktörne) - lokalt sårbar; ogräsbekämpning, igenväxning
- Ophrys insectifera* (flugblomster) - igenväxning, utdikning
- Orchis militaris* (johannesnycklar) - igenväxning, utdikning
- Orchis morio* (görknycklar) - igenväxning
- Orchis ustulata* (krutbrännare) - igenväxning, uppgrävning, utdikning ?
- Ornithopus perpusillus* (dvärgserradella) - igenväxning, uppodling
- Orobanche elatior* (klintsnyltrot) - igenväxning, förstöring av lokalerna
- Orobanche reticulata* (tistelsnyltrot) - igenväxning ?
- Pentaglottis sempervirens* (hästtunga) - igenväxning, upphörande odling
- Petrorhagia prolifera* (hylsnejlika) - igenväxning
- Pilularia globulifera* (klotgräs) - igenväxning, utdikning, sjöreglering
- Polygala amarella* (rosettjungfrulin) - igenväxning, förstöring av lokalerna
- Polystichum braunii* (skuggbräken) - orsak okänd
- Potentilla sterilis* (smultronfingerört) - igenväxning, uppodling
- Raphanus raphanistrum* (åkerrättika) - ogräsbekämpning

- Reseda lutea* (gulreseda) - ogräsbekämpning, förstöring av lokalerna
Rorippa nasturtium-aquaticum (källfräne) - igenväxning, förstöring av lokalerna
Rubus sulcatus (surbjörnbär) - igenväxning, förstöring av lokalen
Rumex conglomeratus (dikesskräppa) - igenväxning, förstöring av lokalerna
Sagina apetala subsp. *apetala* (fältnarv) - igenväxning, förstöring av lokalerna
Salix hastata (blekvide) - igenväxning, utdikning
Salix rosmarinifolia (rosmarinvide) - igenväxning, utdikning
Salvia verticillata (kranssalvia) - igenväxning, ogräsbekämpning
Sanguisorba minor subsp. *muricata* (vingpimpinell) - igenväxning
Schoenus ferrugineus (axag) - igenväxning, utdikning
Schoenus nigricans (knappag) - igenväxning, utdikning
Scirpus fluitans (flytsäv) - igenväxning, sjöreglering
Scrophularia vernalis (vårflenört) - upphörande odling, igenväxning
Scutellaria minor (småfrossört) - igenväxning
Senecio erucifolius (flikstånds) - igenväxning, ogräsbekämpning
Senecio integrifolius (fältnocka) - igenväxning, uppodling
Senecio paludosus (gullstånds) - lokalt hotad av igenväxning, konkurrans från *Senecio nemorensis*
Sisymbrium loeselii (borstsenap) - ogräsbekämpning, förstöring av lokalerna
Sisymbrium orientale (orientsenap) - ogräsbekämpning, förstöring av lokalerna
Sisymbrium supinum (kalkkrassing) - förstöring av lokalen
Sisymbrium volgense (volgasenap) - förstöring av lokalen
Sparganium gramineum (flotagräs) - orsak okänd
Stachys officinalis (läkebetonika) - granplantering, igenväxning, uppodling
Taraxacum grupp *Palustria* (strandmaskrosor) - igenväxning, utdikning
Taraxacum grupp *Spectabilia* (atlantmaskrosor) - igenväxning, uppodling
Teucrium scordium (lökgamander) - igenväxning, utdikning
Thelypteris limbosperma (bergbräken) - igenväxning, rationellt skogsbruk
Thlaspi alpestre (backskärvfrö) - igenväxning, ogräsbekämpning
Thymus pulegioides (stortimjan) - igenväxning
Trifolium aureum (gullklöver) - ogräsbekämpning
Trifolium montanum (backklöver) - igenväxning, uppodling
Veronica catenata (dikesveronika) - igenväxning, utdikning, förstöring av lokalerna
Veronica opaca (luddveronika) - ogräsbekämpning, igenväxning
Vicia villosa subsp. *villosa* (luddvicker) - ogräsbekämpning
Vincetoxicum hirundinaria (tulkört) - igenväxning
Viola persicifolia (strandviol) - igenväxning
Viola pumila (dvärgviol) - igenväxning

Viola uliginosa (sumpviol) - igenväxning, utdikning
Vulpia bromoides (ekorrsvingel) - igenväxning, förstöring av
 lokalerna
Woodsia ilvensis (hällebräken) - beskuggning

3. SÄLLSYNTA (57 taxa)

Växter med få lokaler, men med individrika och/eller livskraftiga förekomster. Ingen märkbar minskning har skett. Inget synbart hot föreligger. I flera fall har lokalerna ett tillfredsställande skydd. Inga ytterligare åtgärder krävs, men växten bör hållas under uppsikt.

Alopecurus arundinaceus (svartkavle)
Apium graveolens (selleri)
Aristolochia clematitis (hålrot)
Asplenium adiantum-nigrum (glansbräken)
Asplenium ruta-muraria (murruta)
Baldellia ranunculoides (flocksvalting)
Betula nana (dvärgbjörk)
Bromus ramosus (skugglosta)
Bunium bulbocastanum (jordkastanj)
Callitriche hermaphroditica (höstlånke)
Carex ligerica (ölandsstarr)
Carex tomentosa (luddstarr)
Ceratophyllum submersum (vårtsärv)
Cotoneaster niger (svartoxbär)
Eleocharis parvula (dvärgsäv)
Epipactis atrorubens (purpurknipprot)
Erysimum hieracifolium (bergkårel)
Falcaria vulgaris (skärblad)
Festuca altissima (skogssvingel)
Hordelymus europaeus (skogskorn)
Hypericum hirsutum (luden johannesört)
Hypericum montanum (bergjohannesört)
Iris spuria (dansk iris) (lokalt sårbar)
Juncus capitatus (huvudtåg)
Juncus maritimus (strandtåg)
Lepidium heterophyllum (vallkrassing)
Limonium humile (bohusmarrisp)
Lithospermum arvense var. *coerulescens* (blå sminkrot)
Luronium natans (flytsvalting)
Medicago minima (sandlusern)
Melampyrum nemorosum (lundkovall)
Mimulus guttatus (gyckelblomma)
Nymphaea alba subsp. *candida* (nordnäckros) (sannolikt ej typisk i Skåne)
Petrorhagia saxifraga (klippnejlika)
Phyteuma nigrum (blårapunkel)
Phyteuma spicatum subsp. *spicatum* (vitrapunkel)
Poa bulbosa (knölgröe)
Poa remota (storgröe)
Primula elatior (lundviva)
Pulmonaria angustifolia (smalbladig lungört)
Ranunculus fluitans (jättemöja)

Rorippa austriaca (klotfräne)
Rubus divaricatus (glansbjörnbär)
Rubus polyanthemus (blomsterbjörnbär)
Rubus vestitus (rundbladsbjörnbär)
Samolus valerandi (bunge)
Salvia glutinosa (klibbsalvia)
Sedum reflexum (stor fetknopp)
Seseli montanum subsp. *montanum* (fliksäfferot)
Sorbus rupicola (klippoxel)
Stellaria crassifolia (sumparv)
Taxus baccata (idegran)
Tetragonolobus maritimus (klöverärt)
Thlaspi perfoliatum (vårskärvfrö)
Utricularia australis (sydbläddra)
Utricularia stygia (sumpbläddra)
Vicia dumetorum (buskvicker)

5. UTDÖDA ELLER TROLIGEN UTDÖDA (78 taxa)

Ajuga genevensis (kritisuga) - igenväxning
Allium angulosum (rysslök) - igenväxning, uttorkning av lokalen
Allium senescens (kantlök) - orsak okänd, lokalt förstöring av lokalen
Anemone vernalis (mosippa) - ingen föryngring, igenväxning?
Artemisia stelleriana (sandmalört) - orsak okänd
Asarum europaeum (hasselört) - orsak okänd
Astragalus danicus (strandvedel) - orsak okänd (igenväxning?)
Atriplex sabulosa (sandmålla) - orsak okänd
Avena strigosa (purrhavre) (som åkerogräs) - ogräsbekämpning
Botrychium multifidum (höstlåsbräken) - igenväxning
Botrychium simplex (dvärglåsbräken) - igenväxning
Bromus racemosus (ängslost) - upphörande slätter, igenväxning
Bromus secalinus (råglost) - ogräsbekämpning
Camelina sativa subsp. *alyssum* (lindådra) - upphörande linodling
Camelina sativa subsp. *sativa* (oljedådra) - ogräsbekämpning
Carex pendula (hängstarr) - orsak okänd
Cerastium pumilum (alvararv) - uppodling?
Chenopodium urbicum (bymålla) - rationell hygien
Cirsium rivulare (bäcktistel) - igenväxning, förstöring av lokalen
Cirsium tuberosum (knöltistel) - orsak okänd
Cnidium dubium (slidsilja) - igenväxning?
Coeloglossum viride (grönyxne) - uppgrävning, igenväxning
Conopodium majus (nötkörvel) - orsak okänd
Cuscuta epilinum (linsnärja) - upphörande linodling
Cyperus fuscus (dvärggag) - igenväxning, sjöreglering
Dactylorhiza traunsteineri (sumpnycklar) - igenväxning?
Dianthus armeria (knippnejlika) - igenväxning?
Euphrasia rostkoviana subsp. *montana* (ängsögontröst) - upphörande slätter, igenväxning, uppodling
Euphrasia stricta var. *suecica* (svensk ögontröst) - upphö-

- rande slätter, igenväxning, uppodling
Filago lutescens (gulgrå ullört) - igenväxning ?
Galium spurium subsp. *spurium* (linmåra) - upphörande linodling
Galium triandrum (färgmåra) - uppodling av lokalen, igenväxning ?
Gentianella amarella (ängsgentiana) - upphörande slätter, igenväxning
Gentianella campestris (fältgentiana) - upphörande slätter, igenväxning
Gnaphalium luteo-album (vitnoppa) - igenväxning, ogräsbekämpning
Gypsophila fastigiata (såpört) - igenväxning
Hypericum pulchrum (hedjohannesört) - orsak okänd
Inula conyza (brunkrissla) - igenväxning ?
Leucorchis albidus subsp. *albidus* (vityxne) - igenväxning
Lolium remotum (linrepe) (som åkerogräs) - upphörande linodling
Lolium temulentum (dårrepe) (som åkerogräs) - ogräsbekämpning
Lycopodium complanatum subsp. *chamaecyparissus* (cypresslummer) - igenväxning, rationellt skogsbruk
Marrubium vulgare (kransborre) - upphörande odling, ogräsbekämpning
Misopates orontium (kalvnos) - ogräsbekämpning
Myricaria germanica (klådris) - igenväxning
Myosotis laxa subsp. *baltica* (strandförgätmigej) - orsak okänd
Najas flexilis (sjönajas) - igenväxning, övergödning ?
Najas marina (havsnejas) - orsak okänd
Orobanche picridis (fibblesnyltrot) - orsak okänd
Phyllitis scolopendrium (hjorttung) - beskuggning
Polygala comosa (toppjungfrulin) - igenväxning, uppodling
Polygonum oxyspermum (nåbbtrampört) - orsak okänd
Polygonum viviparum (ormrot) - igenväxning, uppodling ?
Polystichum aculeatum (uddbräken) - orsak okänd
Polystichum lonchitis (taggbräken) - orsak okänd
Potamogeton coloratus (källnate) - igenväxning, uppodling ?
Primula vulgaris (jordviva) - insamling
Pulicaria vulgaris (loppört) - rationell hygien
Pyrola rotundifolia subsp. *maritima* (strandpyrola) - igenväxning, utdikning
Ranunculus arvensis (åkerranunkel) - ogräsbekämpning
Ranunculus hederaceus (murgrönsnöja) - igenväxning, förstöring av lokalen
Rhinanthus serotinus subsp. *apterus* (åkerskallra) - ogräsbekämpning
Rhinanthus serotinus subsp. *vernalis* (höskallra) - upphörande slätter, igenväxning
Rubus dasyphyllus (karakásbjörnbär) - förstöring av lokalen
Sagina apetala subsp. *erecta* (hårnarv) - ogräsbekämpning, ev. igenväxning
Salvia pratensis (ängssalvia) - igenväxning, ogräsbekämpning
Saxifraga hirculus (myrbräcka) - utdikning, uppodling
Scandix pecten-veneris (nålkörvel) - ogräsbekämpning

- Scutellaria hastifolia* (toppfrossört) - igenväxning ?
Seseli libanotis (säfferot) - orsak okänd
Silene dichotoma (gaffelglim) - ogräsbekämpning
Silene gallica (franskglim) - ogräsbekämpning
Silene rupestris (bergglim) - orsak okänd
Solanum luteum subsp. *alatum* (röd nattskatta) - igenväxning, utrotning
Spergula arvensis var. *maxima* (jättespärjel) - upphörande linodling
Trapa natans (sjönöt) - insamling (ev. fiske, klimatförändring)
Trifolium alpestre (alpklöver) - igenväxning, uppodling
Viscum album (mistel) - orsak okänd

5. VÄXTER VARS STATUS I SKÅNE ÄR HELT OKÄND (11 taxa)

- Alchemilla plicata* (trubbdaggekåpa)
Arenaria leptoclados (spädnarv)
Calamagrostis purpurea (brunrör)
Eleocharis palustris subsp. *palustris* (nordlig knappsav)
Festuca rubra subsp. *fallax* (tuvsvingel)
Galium spurium subsp. *vaillantii* (småsnärjmåra)
Hieracium norvegicum (norskfibbla)
Platanthera bifolia subsp. *latiflora* (skogsnattviol)
Rosa obtusifolia (flikros)
Stellaria nemorum subsp. *nemorum* (lundarv)
Utricularia ochroleuca (blekbläddra)

Falsterbohalvöns flora

Nu har den äntligen anlänt, kom från tryckeriet lagom till julfesten. Många av oss började kanske tycka att den dröjde, redigering och tryckning tar ju sin rundliga tid. Men den som väntar på något gott väntar inte för länge.

Minst tre somrars arbete ligger bakom den här boken, och det mesta jobbet har John gjort själv. Visst har han haft några som åkt med honom ibland och hjälpt till att sniffa upp småväxter i grässvålarna, speciellt när det gällt sensationsbetonande rariteter. Men där finns också det stora grovarbetet med att besöka alla de mindre kända hörnen, att bokföra alla arterna, att samla belägg för kontroll, att gå igenom arkiv. Vi bugar oss och gratulerar John till att nu få se verket i tryckt och färdigt skick. Nu kan han lugnt gå över till nästa område.

Under redigerings- och tryckningsarbetet har några yngre medlemmar ryckt in och bidragit till att göra boken till vad den blev. Håkan Witzell gjorde jobbet med artlistan, Britt Snogerup skrev in resten av texten, och slutligen redigerade Thomas Karlsson ihop det hela. Ser något mindre snyggt ut så är det alltså deras fel.

Många av oss har ju redan fått vara med ut på exkursioner under Johns ledning till några av de roligaste ställena. Men det torde bli anledning framöver att göra fler sådana gemensamma turer. Och med Floran i din hand kan du göra din egen tur, i din egen takt, när du själv vill. Kanske, med god tur, rent av göra något kompletterande fynd. Sen kan det bli dubbelt roligt efter lagom många år att se vad som hänt sen John var där, eller hur pass väl naturskyddsåtgärderna lyckats bevara de gamla miljöerna.

Du som inte skaffat dig Falsterbofloran än har fortfarande chansen, skicka bara in din beställning till LBFs distributör, Botaniska Muséet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund. Slår ni er ihop några stycken kan ni få rabatt på det redan billiga priset, minst 10 ex för 50:-/st, minst 50 ex för 40:-/st. Dessutom kanske skall påpekas att vi fortfarande har kvar Floran i Brunnby socken med Kullaberg till oförändrat pris, 30:-/st. Dessutom ännu några exemplar av LBFs inköpta sats av Atlas över Skånes Flora för 200:-.

Sven Snogerup

JOHN KRAFT - NY HEDERSLEDAMOT I LBF

Vi har alltid varit ganska restriktiva med att utse hedersledamöter, det har krävts botaniska meriter och helst även betydande insatser för föreningen. Den här gången lades dock förslaget fram direkt på ett föreningsmöte, utan någon föregående preparering. Det kunde ju bara bli ett mottagande - enhälligt bifall och hyllningsrop! John uppfyller bägge kraven på värdigheten. Han står som författare till "Floran i Brunby socken med Kullaberg" och "Falsterbohalvöns flora". Till båda har han själv gjort det mesta fältarbetet. Visserligen har han haft medhjälpare, men de har ofta delat nöjet mera än råjobbet. Med oss i LBF har han diskuterat sin planläggning, rapporterat fynd till oss och tagit oss med på exkursioner. Det har framstått som självklart att resultaten skulle komma ut som föreningspublikationer. Vi har fått nöjet att utgöra Johns förbindelselänk till den professionella botaniken, något som blivit oss till både glädje och nytta.

John hann sitta 20 år i styrelsen innan han med ålderns rätt drog sig tillbaka, därav 17 år som vice ordförande. Den befattningen tas väl ibland mest som en hedersposition, men så givetvis inte av John. Han har arbetat aktivt med våra program, engagerat sig för naturvårdsfrågor. Men för de flesta medlemmarna framstår han framförallt som den entusiastiske och medryckande exkursionsledaren. Vi hyllar en ovanligt välförtjänt hedersledamot, och väntar med spänning på hur han skall arbeta i den befattningen!

Sven

ÄLDRE MEDLEMSBLAD

Föreningens medlemmar kan gratis erhålla tidigare utgivna medlemsblad som finns i lager. För icke medlemmar kostar de 10 kr/styck. Om man inte är medlem och vill ha kvarvarande medlemsblad, får man dem alltså kostnadsfritt genom att bli medlem i föreningen!

MEDLEMSSKAP I LBF

Det enklaste sättet att bli medlem är att kontakta kassören, tel.: 040/156307 eller ordf 046/109558 (123755). de träffas oftast också på mötena. Det går också att direkt inbetala årsavgiften på 50 kronor, till postgiro 8 35 22 - 3, Lunds Botaniska Förening. Glöm då ej att ange både namn och adress, samt ett klart påpekande att det gäller nytt medlemskap. Vi får varje år några anonyma inbetalningar.

LBF är en ideell förening, med främsta syfte att sprida intresset för botanik och stödja botanisk forskning. Föreningen ordnar föredrag cirka 10 gånger om året, och dessa följs av eftersitsar till självkostnadspris. Föreningen ordnar också exkursioner, dels en- eller tvådagsturer inom Sydsverige, dels längre resor. Flertalet av de senare har gått till Medelhavsområdet. Naturskydd, främst syftande till att skydda hotade skånska växter, ingår också i programmet. Föreningen driver genom särskilda arbetsgrupper inventeringsprojekten Skånes Flora och Blekinge Flora. Även andra floraprojekt stöds, f.n. framför allt Smålands Flora.

